

Domonkos István Bérletfényképe

Én vagyok a képen, vonatbérlethez készítettük 1936-ban, tizenöt éves koromban. Akkoriban azért váltottunk ki vonatbérletet, mert már kora nyáron kimentünk a rákoscsabai nyaralóba, és késő ősszel költöztünk vissza, és onnan jártunk be az iskolába. Az ötödik reáliskolát végeztem, ami a sapkán lévő egy csíkból látszik.

A négy elemi után mind a ketten nyolcosztályos reáliskolába mentünk, a Kemény Zsigmond Reáliskolába, a Bulyovszky (ma Rippl Rónai) utcába [lásd: gimnázium és egyéb középiskolák]. A fivérem, Péter mindig fölöttem járt. De csak egy évvel, mert novemberi volt, és vesztett egy évet. Nagyon jó tanuló volt, sokkal jobb tanuló volt, mint én. Ez nekem nagy előny volt, mert az ő használt könyveit megkaptam, továbbá sok segítséget is tudtam kapni.

A Kemény Zsigmondról elnevezett reál egy nagyon jó iskola volt az. Ezek az akkori iskolák versenyben álltak egymással. Mindegyiknek megvolt az egyensapkája. Sokat jelentett, mert már ott az iskolában megmondták, hogy vigyázz, mert még ha az utcán csibészkedsz is, akkor is látják rólad... ez olyan volt, hogy kvázi meg vagyunk jelölve.

A reáliskolában eleinte jó volt a viszony a zsidó és nem zsidó gyerekek között. Pedig mindenki tudta. Nekünk szigorúan előírták, hogy el kell menni a péntek esti istentiszteletre, a keresztény gyerekeknek pedig vasárnap a templomba. De úgy 1938-ban, vagy talán egy kicsit előbb, amikor már ment ez az uszítás, kialakult egy kis góc antiszemita fiúkból. Ez nem ment verekedésig, legfeljebb megjegyzésekig. A dolog érettségire már odáig fajult, hogy amikor el kellett menni fényképeztetni magunkat a tablóhoz, akkor legnagyobb megdöbbenésemre a fényképésznél ki volt téve egy pamlagra egy magyaros kabát, amit a zsidó gyerekeknek nem engedtek felvenni. Ez rettentő sérelem volt. Ez 1939-ben volt, akkor már meghozták az első zsidótörvényt [lásd: zsidótörvények Magyarországon]. Van itt egy rossz fénymásolat az érettségi tablóról, de azt azért látni, hogy az alsó sorban lévő gyerekek normál zakóban vannak, fölöttük, a többi helyen a magyaros kabátban. Zakóban tizenkét gyerek van, magyaros kabátban tizenkilenc, de akadt olyan keresztény gyerek, aki azt mondta, hogy akkor ő sem veszi fel azt a magyaros kabátot. Egy ilyen volt, úgyhogy ezek szerint a harmincegy fős osztályban tizenegyen voltunk zsidók. A zsidókat letették az alsó sorba, és ebben a sorban van középen a hitoktatónk is. Ez a galádság 18 éves koromban először érintett meg ilyen közvetlenül. Úgyhogy amikor az osztályfőnökünk, akit közben kineveztek a Felvidékkal visszatért Lévába iskolaigazgatónak, és meghívta Lévára az egész osztályt érettségi bankettre, akkor mindenki boldogan elment, csak én nem. Kijelentettem és közzétettem, hogy olyan társasággal, ahol ilyen megosztás van, én nem ülök le egy fehér asztalhoz. Ez volt az első ilyen ütközésem.